

บทที่ ๕

เปรียบเทียบผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมตามกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย

ผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมตามกฎหมายต่างประเทศนั้นจะขอล่าวเฉพาะประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศดังกล่าวนี้เป็นแบบอย่างของกฎหมายนานาประเทศ ในการเปรียบเทียบผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมตามกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทยนั้น อาจแยกการเปรียบเทียบออกเป็นสองชั้นค่อนข้างด้วยกัน คือ

๑. เปรียบเทียบความหมายของผู้เสียหายในคดีอาชญา
๒. เปรียบเทียบสิทธิในการดำเนินคดีอาชญาของผู้เสียหาย
๓. เปรียบเทียบความหมายของผู้เสียหายในคดีอาชญา

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาของประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกานั้น ผู้เสียหายคือเอกชนผู้ได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง หรือโดยพฤตินัยจากการกระทำผิด คั้งนั้นการพิจารณาว่าใคร เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาชญา ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาของประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา จึงไม่มีปัญหาซึ่งนักกฎหมายในประเศนั้น ๆ จะนำมาพิจารณา

ส่วนคำว่าผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาของไทยนั้น ถ้าพิจารณาคำวลักษณะอักษรในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒ (๔) ผู้เสียหาย คือผู้ได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง แต่ถ้าพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาแล้ว ผู้เสียหายไม่ได้หมายความว่าผู้ได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง และศาลฎีกาได้วินิจฉัย คำว่า ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒ (๔) เป็นบรรทัดฐานว่า ผู้เสียหายนั้นหมายความว่า ผู้เสียหายตามกฎหมาย หรือผู้เสียหายโดยนิตินัย และจะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิด คั้งนั้นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาของไทย จึงมีปัญหาคือจะต้องวางหลักเกณฑ์ว่า ผู้เสียหายโดยนิตินัยนั้นมีความหมายเพียงใด และผู้เสียหายโดยนิตินัยจะต้องได้รับความเสียหายอย่างไรถึงถือว่าได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดอาชญา

ความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายไทย จึงแตกต่างไปจากความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศอย่างมาก เพราะผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายไทยนั้นถูกจำกัดความหมายให้แคบกว่าของต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลของระบบการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยในกรณีที่ทำให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงควร เปรียบเทียบสิทธิดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายประกอบด้วย จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

๒. เปรียบเทียบสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

สิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันออกตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศนั้น ๆ คือ

ประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา เพราะถือว่าหน้าที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นของรัฐ เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายจึงต้องร้องทุกข์ต่อตำรวจหรือพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด แต่ถ้าความผิดอาญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายทางแพ่งด้วย ผู้เสียหายจึงจำกักรับกระทำผิดอาญาซึ่งได้รับความเสียหายทางแพ่งมีสิทธิที่จะบังคับให้พนักงานอัยการต้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดนั้นโดยผู้เสียหายต้องฟ้องคดีแพ่ง เรียกว่าเสียหาย เนื่องจากกรกระทำผิดอาญาพร้อมกับยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวน และวางเงินประกันค่ามิที่ผู้พิพากษาสอบสวนกำหนด ซึ่งมีผลให้พนักงานอัยการจะต้องเข้าดำเนินคดีอาญากันกล่าว

ประเทศเยอรมัน ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้อย่างจำกัด เฉพาะความผิดอาญาบางประเภทที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ความผิดฐานบุกรุก คูหมีน หมีนประมาท ทำร้ายร่างกาย ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น ส่วนความผิดอาญาอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องได้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการจะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมันถือว่า พนักงานอัยการ เป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินคดีอาญา ความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ต่อตำรวจหรือพนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการฟ้องความผิดดังกล่าว ผู้เสียหายมีสิทธิขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการระหว่างการพิจารณา

ประเทศอังกฤษ การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษนั้น มีหลักกฎหมายอยู่ว่า เอกชนทุกคนเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาทุกความผิด เว้นแต่บางความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายต้องได้รับความยินยอมจาก Attorney - General ให้ฟ้องได้เช่น ความผิดฐานเบียดเบียนความลับทางราชการ โดยถือว่าผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาในนามของแผ่นดิน นอกจากนี้ผู้เสียหายแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอังกฤษให้อำนาจตำรวจและพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญา โดยถือว่าฟ้องในนามของแผ่นดินเช่นเดียวกับผู้เสียหาย ซึ่งในทางปฏิบัติการฟ้องคดีอาญาส่วนใหญ่ของประเทศอังกฤษนั้น กระทำโดยตำรวจ ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองไม่มากนักเนื่องจากการฟ้องคดีอาญาต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก

ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยตรง การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา คือ ผู้ร้องทุกข์กล่าวหาผู้กระทำผิดและเป็นพยานสำคัญของคดี การร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อตำรวจหรือพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาล Magistrate หรือคณะลูกขุนโดยตรงก็ได้ คำร้องทุกข์ที่ยื่นต่อศาล Magistrate และคณะลูกขุนไปถือเป็นคำฟ้อง เมื่อศาล Magistrate หรือคณะลูกขุนได้รับคำร้องทุกข์ก็จะทำการไต่สวนความผิดก่อน แล้วจึงส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อไป

ส่วนประเทศไทย ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ แต่ถูกจำกัดว่าผู้เสียหายนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา ถ้าผู้เสียหายไม่ฟ้องคดีอาญาเอง ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ เพื่อให้พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาก็ได้

เมื่อพิจารณาสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าสิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายแยกออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายแรก ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาหรือมีสิทธิฟ้องคดีอาญาอย่างจำกัด ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ฝ่ายที่สอง ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ประเทศอังกฤษ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ผู้เสียหาย

ตามกฎหมายไทยมีสิทธิฟ้องคดีอาญาพอสมควร โดยไม่มีอำนาจมากไปหรือน้อยไป เหมาะสมกับสังคมไทย เพราะการให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้ เพื่อเป็นองค์การในการตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงาน แต่การให้สิทธิผู้เสียหายโดยไม่มีจำกัดนั้น อาจก่อความเสียหายต่อผลการปราบปรามผู้กระทำผิด และความเป็นธรรมของชุมชน สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายตามกฎหมายไทย จึงแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ อาจเป็นเพราะสภาพของสังคมแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย